

СЕКЦІЯ 1

ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ.

БЕЗПЕКА ТА ПРАВОПОРЯДОК

УДК 349.2

Сергій Миколайович БОРТНИК,

доктор юридичних наук,

перший проректор Харківського національного

університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ УКРАЇНИ

Задля здійснення відбору на службу в Національну поліцію України проводяться різні перевірки кандидатів на таку службу. Правові основи проведення відповідних перевірок закріплено в ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію». Як впливає з аналізу вищезгаданої правової норми, громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження й обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України [1].

Порядок психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліцію, а також Порядок обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліцію затверджено наказом МВС України від 17 грудня 2015 року № 1583. Так, визначення придатності до служби за індивідуальними психофізіологічними особливостями проводиться щодо: осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів спеціальної поліції та підрозділів поліції особливого призначення; осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів кримінальної поліції (у тому числі підрозділів оперативної служби), органів досудового розслідування, поліції охорони (крім осіб, які несуть службу на відкритому повітрі); осіб, які вступають на службу на посади поліцейських – водіїв службового

автотранспорту; осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів патрульної поліції та підрозділів поліції охорони, які несуть службу на відкритому повітрі. Професійний психофізіологічний відбір (психофізіологічне обстеження) кандидатів на службу в Національну поліцію України здійснюється лікарями-психофізіологами (лікарями з функціональної діагностики) закладів охорони здоров'я МВС України [2, п. 3, 4 розд. I].

Первинний профілактичний наркологічний огляд кандидатів на службу в поліцію проводиться в закладах охорони здоров'я МВС України. При цьому в разі, якщо результати огляду дають підставу підозрювати в кандидата на службу в поліції наявність психічних і поведінкових розладів, обумовлених уживанням психоактивних речовин, лікар-психіатр закладу охорони здоров'я МВС України проводить додаткове обстеження з використанням тест-систем для експрес-діагностики стану алкогольного (наркотичного) сп'яніння. У разі отримання позитивного результату обстеження з використанням згаданих тест-систем для експрес-діагностики або виявлення в кандидата на службу в поліції ознак наркологічного захворювання він направляється на додаткове обстеження до психіатричного закладу Міністерства охорони здоров'я України. Результати обстежень з використанням тест-систем для експрес-діагностики стану алкогольного (наркотичного) сп'яніння та результати додаткового обстеження в психіатричному закладі Міністерства охорони здоров'я України враховуються лікарем-психіатром при прийнятті рішення щодо придатності кандидата до служби в поліції [2]. Слід зауважити, що норми зазначеного нормативно-правового акта за способом свого викладення переважно мають бланкетний характер, тобто містять посилання на інші нормативно-правові акти, як-то:

– Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 року, який визначає правові й організаційні засади забезпечення громадян психіатричною допомогою, виходячи із пріоритету прав і свобод людини та громадянина, встановлює обов'язки органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування з організації надання психіатричної допомоги та правового й соціального захисту та навчання осіб, які страждають на психічні розлади, регламентує права й обов'язки фахівців та інших працівників, які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, здійсненні соціального захисту та навчанні осіб, які страждають на психічні розлади [3];

– Постанову Кабінету Міністрів України «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення»

від 6 листопада 1997 року № 1238, якою затверджено Перелік професій та видів діяльності, для яких є обов'язковим первинний і періодичний профілактичний наркологічний огляд, Порядок проведення обов'язкового профілактичного наркологічного огляду громадян, а також зразок сертифіката про проходження профілактичного наркологічного огляду [3];

– наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про вдосконалення системи профілактичних протиялкогольних та протинаркологічних заходів та обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів» від 28 листопада 1997 року № 339, яким затверджено Інструкцію про профілактичний наркологічний огляд та його обов'язкові обсяги, Положення про комісію з контролю за якістю проведення медичних оглядів водіїв транспортних засобів та експертиз стану сп'яніння, Положення про сертифікат про проходження профілактичного наркологічного огляду, Порядок медичної підготовки водіїв та кандидатів у водії транспортних засобів, а також форми медичної документації з цього питання [4].

Таким чином, правове регулювання психофізіологічного обстеження й обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в Національну поліцію України здебільшого врегульовано нормами адміністративного права, які знайшли своє закріплення у великій кількості адміністративних актів. Зважаючи на специфіку здійснення такого обстеження, суб'єктами владних повноважень, уповноваженими видавати адміністративні акти з цього питання, є Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України та Міністерство охорони здоров'я України.

Разом із тим, завершуючи наукове дослідження, слід відзначити, що здійснення професійного відбору, одним з етапів якого є психофізіологічне обстеження кандидатів на службу, є початковим етапом проходження особою служби в Національній поліції України. Саме на цьому етапі правовий статус особи із загальнотрудового починає трансформуватися в спеціальний, той, що зазнає впливу норм адміністративного права. Тобто нормами трудового права буде визначатися право особи на працю й окремі аспекти його реалізації. У свою чергу, на рівні спеціальних законів будуть закріплюватися обмеження щодо статусу особи, яка претендує на таку службу.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 63. Ст. 2075.
2. Про психіатричну допомогу : закон України від 22.02.2000 № 1489-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна

Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 10.11.2019).

3. Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення : постанова Кабінету Міністрів України від 06.11.1997 № 1238 : ред. від 05.05.2016 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-97-п> (дата звернення: 10.11.2019).

4. Про вдосконалення системи профілактичних протиалкогольних та протинаркотичних заходів та обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів : наказ М-ва охорони здоров'я України від 28.11.1997 № 1238 ред. від 31.08.2018 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-97> (дата звернення: 10.11.2019).

Одержано 12.11.2019